

BÁTYAI JENŐ

RAINEREK SZEGED IPARÁBAN

A neves szegedi Rainer család első tagja, Rainer Károly (?1777 — Szeged, 1851) a franciák elleni háborúban katonáskodott, 1811-ig tűzértiszt volt, majd a Pallaviciniak algyői uradalmában teljesített gazdasági szolgálatot. Szegedre 1848-ban költözött és házasságot kötött Gerhardtt Ceciliával.

A város forrongó gazdasági és társadalmi környezetében a kádárok (pintérek) növekvő szerepet kaptak. Valami ujjaszületésen ment át e szakma lelkesedése, kb. a 19. század második felétől kezdődően. A szegedi kádárok csak 1852-ben váltak önállóvá, addig Aradhoz tartoztak. Hét mester ekkor alapította az önálló szegedi céhet. Az alakulásukat megőrkítő jegyzőkönyvben többek között ez áll: „1852 A Szegedi Kádár Czéh ezen Tzéh alakulásánál elvégezte miután a Czét alkották, hogy azon mesterek Fiajai féll taksát fizetnek a remeklésnél. Bizonyítom Rainer Ferenc Fő Céhmaster, Kain József alcéhmaster, Faludi József, Rajman Lázár, Ludvig András...”

Rainer Ferenc, a szakmában és a közéletben egyaránt megbízható mesterember, hamar élére állt a különböző iparos kezdeményezéseknek. Az 1885-ben alapított szegedi ipartestületnek első elnökévé választották, és ezt a tiszteit 1900-ig töltötte be. Hatalmas szervező munkába kezdtek, s létszámuk egy év múltán már 950 főt tett ki, és ez az 1887. év végére már 1280 főre emelkedett. E század harmincas éveire pedig elérte a 3500 főt. További utódok Rainer Ferenc „trónján”: Kalmár István szabómester, Pálffy Dániel gépgyáros, Körmendy Mátyás asztalosmester, Pálffy József, majd Gyuris István. Rainert leköszönése után díszelnökül választották.

A már nagyobb szellemi tőkével és jelentősebb szakmai igyekezettel munkálkodott Szegedi Kereskedelmi és Iparkamara (alapítva: 1890) ipari szakosztálya elnökévé, egyik alelnökké választotta, majd később az egész szervezetnek elnöke lett, Vértés Miksát követően.

A családnak jeles tagja volt Rainer József liberális szegedi rendőrfőkapitány, akinek felesége Lemle Regina Ilona volt, a neves kalaposmester lánya. Ebből a családból való Rainer Károly építész-mérnök, aki 1897-ben szerzett diplomát, és hosszabb tanulmányútjait követően önálló tervezőirodát nyitott a fővárosban. Számos tervpályázaton vett részt. A szegedi Fogadalmi templom építésére úgy nyert második díjat (közösén Aigner Sándorral) a 35 között, hogy az első díjat nem adták ki. Számos terve megvalósulva ma is látható országszerte.

A Délvidéki Közgazdaság 1912-ben így ír Rainer Károlyról: „Az iparos gárdának egyik tipikus alakja. Szép galambősz ember. Arcának férfias vonása, meleg tekintete tiszta és szelíd, akárcsak a lelke. Benne a letűnő régi magyar világnak szeretettel megőrzött emléke ragyog úgy, hogy ha szembekerülünk, vagy beszédbe elegyedünk vele, a múltnak tiszta-

ságát és egyénnek nagy értékét érezzük belőle kisugározni. Cselekvésében és gondolataiban egyaránt nemes. Erejét és iparkodásának minden momentumát hivatásának áldozza..." Asztalosipari munkái nemcsak itthon, hanem Szerbiában, Romániában, Bulgáriában és Angliában is ismertek voltak.

Rainer Ferenc (1822-1904) kádármester nemcsak Szegednek, de környékének is ismert szakembere volt. A faipari termékek számára is ösztönözte a vásári és a piaci értékesítést, nem is eredménytelenül.

Az Alföldi Ipar és Kereskedelem c. lap ezeket írja Rainer Károly cégéről, 1927-ben: „Rainer Károly és Fia Szeged, Fodor (ma Juhász Gyula) u. 3., alapítva. Egészében legkiválóbb ipartelep. Munkáslétszám: 40, a lóerők száma: 50 HP. Alapítója Rainer Károly, aki csak egyet ismert el igazán, a szakmát, és azt mindig szívből és lélekből, valamint hatalmas szaktudással végezte.” Gyárából rendezték be a szegedi Városháza ma is meglévő butorait, a Fogadalmi templomot, az egyetemi és klinikai épületeket, a somogyi kanonok alapította városi könyvtárat és múzeumot, iskolákat, kollégiumokat és több más középületet.

A Szegedi Napló 1935-ben elismerően köszönti a város iparosságát. A cikkíró kitér a Rainer család áldozatos munkásságára, és elismeri, hogy Rainer Ferenc milyen sokat tett annak érdekében, hogy a Templom (ma Dóm) téri ipartestületi házuk feladásával — az egyetemi építkezéseknek helyet adva — átköltöznek új épületükbe, a Horváth Mihály utcában, ahol megvásárolták a Berger-házat, és helyén felépítették Ottovay István szegedi építészmérnök tervei szerint az ipartestületi székházat. Ezt 1928-ra teljesítették is.

Kutatócéduláim arról vallanak, hogy a nagy szegedi Rainer család 250 személyt vonultat fel. Az alapító Rainer Károlytól kiindulva, olyanokat, mint Nyilasy Sándor, Szeged nagy festőművésze, Schütz Antal, az elismert pékmester, Budó Agoston fizikus-akadémikus felesége, egy püspök, egy plébános, ügyvédek, tanárok, akik családjuk érdekein túl Szegedért is munkáltak. Családi kapcsolódásaik között megemlítem, ide nősült be Maléter Pál, 1956 honvédelmi minisztere.

Szegeden is, mint az egész országban, a 18. században a felhalmozott jövedelmet elsősorban a mezőgazdaságba fektették be. A következő században a vízimalmok, a pálinkafőzdék, az étolajütők kerültek előtérbe, s az iparosok mind gyakrabban kereskedelmi vállalkozásokba is kezdtek. A szegedi iparosságnak ez a kettős kötődése: a mezőgazdasághoz és a kereskedelemhez, igen figyelemreméltó, és végsősoron elvezetett a céhrendszer halálához. Ekkortájt terjednek a betelepülő zsidó iparosok. A gyapjú- és dohányforgalom, a termény- és gabonaforgalom, a szállítási forgalom egyre nagyobb szerepet kapott a hiteléletben és a tőkefelhalmozásban, majd ezek ismét tőkebeáramlást jelentettek az iparba.

Mindezek olyan társadalmi körülmények között alakultak ki, amikor a felvilágosodás gyökeréből táplálkozó liberalizmus ránk is hatott, és hirdette a polgárok szabad alkotmányos államát, az egyén szabadságát, a törvény előtti egyenlőséget, a kereskedés, az ipari tevékenység és a tulajdonszerzés szabadságát. Mindezek igen termékenyítőleg hatottak a szabad királyi rangban élő Szegedre és várospolgáira. A múlt magyar iparosságának legjellemzőbb tulajdonsága a mindennap becsülettel és tisztességgel végzett munka, amelyet mindig a minőség és a megbízhatóság jellemzett. A most bemutatott Rainer család minden tagjának ez volt első számú küldetése és feladata. Minden bizonnyal a ma iparosságának is példaképül szolgálhatnak.